

Lise Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı ile Saldırđan Davranışların İlişkisi: Özel Ahmet şimşek Anadolu Lisesi Örneği

THE RELATIONSHIP BETWEEN PROBLEMATIC INTERNET USE AND AGGRESSIVE BEHAVIORS IN HIGH SCHOOL STUDENTS: AHMET şİMşEK HIGH SCHOOL SAMPLE

Öykü Gülken DURAK¹ - şeniz ÜNAL² - Ayten ERDOĐAN³ - Fatih BAL⁴

Geliş Tarihi: 08.01.2018

Kabul Tarihi: 26.02.2018

Özet

Bu alışma, lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımları ile saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmadır. Çalışma grubu, İstanbul’un Kartal ilçesinde bulunan Özel Ahmet şimşek Anadolu Lisesinde 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde 9, 10, 11 ve 12. Sınıfta öğrenim gören ve yaşları 14 ve üzerinde olan 165’i (%40,2) kadın, 245 (%59,8) erkek olmak üzere toplam 410 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin problemlı internet kullanımlarını belirlemek amacıyla ‘Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği- Ergen’, saldırganlık davranışı boyutlarını saptamak için ‘Buss-Perry Saldırđanlık Ölçeği’ kullanılmıştır.

Ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 15.0 programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, öğrencilerin problemlı internet kullanımlarıyla saldırganlık davranışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Ergenlik dönemi, İnternet, İnternet Bağımlılığı, Saldırđanlık, Problemlı İnternet Kullanımı*

Abstract

This study aims to find the association between problematic internet usage and aggressive behavior in high school students. The study group consists of 410 students at 9th, 10th, 11th and 12th grades in 2016-2017 Education year in a Private High School in Istanbul/Kartal. The participants’ mean age was 14 years old and 165 of them (40,2%) was female and 245 of them (59,2%) was male persons.

To evaluate internet use “The Scale of Problematic Internet Usage – Adolescents” was used and to evaluate aggressive behavior “Buss-Perry Aggression Scale” was used.

¹ Uzman Klinik Psikolog, Ses Psikoloji, Emin Ali Paşa Caddesi No:102 Daire : 12 Zeynep Apt. Bostancı / Kadıköy / İstanbul.

²Dr., Psikolojik Danışma Merkezi, Selçuklar Sok. No:4 Da:1 Akatlar – İstanbul. drsenizunal@gmail.com.

³Prof. Dr., İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul Gelişim Üniversitesi. ayerdogan@gelisim.edu.tr

⁴Yrd.Doç.Dr., İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Gelişim Üniversitesi, fbal@gelisim.edu.tr

Results of research reveal that the relation between Problematic Internet Usage and Aggression Behavior is a negative direction.

Key Words: *Adolescence, Internet, Internet Addiction, Aggression, Problematic Internet Usage*

GİRİŞ

Özellikle sanayi inkılabından sonra dünyadaki değişim daha da dinamik bir hal almış ve gelişen teknolojiyi kullanmak ve adapte olmak, insanlar için neredeyse bir zorunluluk olarak kabul edilmiştir. Eskiye oranla daha az enerji harcayarak daha çok iş yapabilme olanağı oluşmuş ve artık bilgiye ulaşmak her şeyden önemli hale gelmiştir. Kurulma amacı askeri bilgi paylaşımı olan internet de bu değişimden nasibini almış, çok hızlı bir şekilde yayılarak tüm dünyayı saran bir ağ haline gelmiş ve artık bilgiye saniyeler içerisinde ulaşmak bir lüks değil, zorunluluk haline dönüşmüştür (İnan, 2010).

Doğru kullanıldığı zaman hayatı kolaylaştıran, insanoğlunun teknolojideki gelişimini daha da hızlandıran internet; ne yazık ki ölçsüz, kontrolsüz ve yanlış kullanıldığında ise oldukça yıkıcı etkileri de olabilmektedir. İnternetin yanlış kullanılması, çağımız insanının artarak devam eden problemlerinden biri olan internet bağımlılığını doğurmuştur. Bu sorunun sebeplerinden birisi de bilgisayarın yanlış şekilde ve yanlış amaçlar için kullanılmasıdır. Bilgisayarı bilgi edinmek, haberleşmek ve belli ölçüde eğlenmek için kullanmak bir problem değildir. Üzerinde durulması gereken esas konu bilgisayarın, kişinin hayatının ana gayesi haline gelmiş olması, ona zarar veren ve onu toplumdan soyutlayan kullanım tarzıdır (Ceyhan, 2008).

Günümüzde internet kullanımı çığ gibi büyürken, bu kullanım popülasyonunda çocuklar ve gençler pastanın çok büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Gençlere hoşlandığı türden iletişim deneyimleri yaşattığı için planladıklarından daha uzun süreler çevrimiçi kalmaları, onlarda zaman içinde bağımlılık benzeri davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum ise; iş, aile ve sosyal yaşamdaki problemleri beraberinde getirmektedir.

Bireylerin internet kullanımı sebebi ile aile ve iş yaşamlarında yaşanan bozulmalar, sürekli olarak internet kullanımı kontrol etmede yaşanan başarısızlık ve kompülsif problemlerli internet kullanımı olarak ifade edilmektedir (Kim ve Davis, 2009). Birçok araştırmada, internetin uzun süreli kullanımının yalnızlık, depresyon, sosyal ilişkilerin zayıflaması ve yakın arkadaş ilişkilerindeki azalmanın yanı sıra sosyal çevreden uzaklaşma gibi bazı sorunlara neden olduğu gösterilmiştir. (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Ceyhan ve Ceyhan, 2008).

Problemlerli internet kullanımı hakkında mevcut kaynaklar gözden geçirildiğinde ayrı bir tanı kategorisi olarak ele alınması konusunda henüz bir fikir birliği olmadığı görülmekte, sebepleri araştırıldığında, internetin aşırı kullanımının sıklıkla başka bir psikiyatrik hastalıkla bir arada gözlenmesi durumu karşımıza çıkmaktadır (Davis, 2001). Problemlerli internet kullanımı Davis (2001)'e göre, uyumsuz düşünce ve patolojik davranışları içeren psikiyatrik bir durumdur. Beard ve Wolf (2001) de patolojik

internet kullanımı; kişinin sosyal, okul, iş ya da psikolojik yaşamında zorluk yaratan “aşırı kullanım” olarak tanımlamışlardır. Caplan (2005)’e göre ise, davranışsal ve bilişsel belirtilerden ortaya çıkmış; sosyal, akademik ve mesleki negatif sonuçlar doğuran çok boyutlu ve önemli bir sendromdur.

Saldırganlık; başkalarının kişisel haklarını umursamadan, onları göz ardı etmeyi içerdiği gibi, başkalarının hak kullanmasını engellemek, ya da hak kullanımı için uygun ortamın ortaya çıkmasına engel olmak, duygusal ve fiziksel olarak zor kullanmak gibi eylemleri barındırmaktadır. Genel olarak saldırganlık bireylerin diğerlerine öfkelenmesi ya da kin tutması ve saygısını kaybetmesidir (Halis vd., 2005). Saldırganlığı yapılan eylemin niteliğine göre fiziksel, sözel, dolaylı ve direkt saldırganlık olarak dörde ayırabiliriz. Fiziksel saldırganlık, fiziksel yaralanmaya neden olabilecek vurma, itme vb. eylemlerdir. Fiziksel saldırganlık fiziksel güç kullanımını gerektirdiğinden, kişi zayıf olanlara karşı bu kadar agresif davranmayı tercih eder gibi gözükmektedir. Sözlü saldırganlık, birine zarar vermek, onu küçük düşürmek için kaba sözler söylemektir. Bu sözler aşağılanma, küçümseme, alay, küfür ve tehditler içerebilir. Bu saldırganlık fiziksel güç gerektirmediğinden, fiziksel saldırganlıktan daha çok kullanılır (Franzoi, 2003).

Ergenlik döneminde ortaya çıkan öfke durumlarını incelerken, ergen kendi kaderini belirleyebilmek ve kontrol edebilmek için mücadele etmekte ve bağımsız davranmak isteği içindedir. Bu sebeple, ergenlik çağındaki öfke, ailede yoğun olarak yaşanmaktadır. Genel olarak ergen öfke ailede ani öfke patlamaları şeklinde ve serttir. Gelişimsel zorluklar öfke ve saldırganlık yaşamına da yol açabilir (Bauman ve Riche, 1997).

Yapılan birçok araştırmada, medya iletişim araçlarının, ergenlerdeki saldırgan davranışları arttırdığı yönünde bulgulara rastlanmaktadır. 8. sınıf öğrencileri ile yapılan bir araştırma sonucunda katılımcıların %46.7’sinin internet kullanırken şiddet içerikli yazı-görsel ve videolar ile karşılaştıkları tespit edilmiştir. Aynı araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise, katılımcıların %37.3’lük bir kesiminin savaş ve macera oyunları ile ilgili olduğu yönündedir (Karahisar, 2014).

Ankara, İstanbul, Bolu, Bursa, Mersin ve Ordu illerinden 2012-2013 öğretim yıllarında ortaokulda okuyan toplamda 707 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiş bir araştırmada, bilişim teknolojilerini kullanma biçimi ve sıklığı, aynı zamanda riskli internet davranışları incelenmiştir. Araştırmanın riskli internet davranışları ile ilgili sonuçlarına bakıldığında ise, öğrencilerin %14’ünün internette patlayıcı ve silahlarla ilgili siteleri girdikleri, şiddeti ve yasadışı eylemleri özendirici web sitelerine girenlerin ise toplam katılımcıların %12’sini oluşturduğu bulunmuştur (Gökçearslan & Seferoğlu, 2016). Çalışmaların bazıları internete ayrılan zaman arttıkça şiddet gösterme eğilimi de buna paralel olarak arttığını belirtmişlerdir (Balkıs, Erdinç & Buluş, 2005). Bu nedenle bu araştırmada ile problemleri internet kullanımı ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal Ve Yöntem

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul Anadolu Yakası Özel Ahmet Şimşek Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören, uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş 410 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubunda

bulunan ergenlerin, yaşları 14 ile 18 arasında değişmektedir. 245'i erkek (%59.8) ve 165'i (% 40.2) kadındır.

Araştırma korelasyonel bir desende tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 15.0 programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde korelasyon analizi tekniğinden yararlanılmıştır.

Ölçme Araçları:

Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği, Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından üniversite öğrencileri örnekleminde problemler internet kullanım düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Sonra, Ceyhan ve Ceyhan (2009) tarafından ergen örnekleminde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. PİKÖ-E, toplam 27 maddeden ve 'internetin olumsuz sonuçları', 'aşırı kullanım' ve 'sosyal fayda/sosyal rahatlık' olmak üzere üç alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı .93 olarak belirtilmiştir.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, Buss ve Perry (1992) tarafından uyarlanmış, 29 maddeden ve fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere toplam dört alt faktörden oluşmaktadır. Türkçe'ye uyarlama çalışması Demirtaş ve Madran (2013) tarafından yapılmıştır. Tüm ölçek için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.85, fiziksel saldırganlık için 0.78, sözel saldırganlık için 0.48, öfke için 0.76 ve düşmanlık için ise 0.71 olarak belirtilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların yaşlarını incelediğimiz zaman büyük bir çoğunluğunun (%36,1) 16 yaşında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %59,8 i erkeklerden, %40,2 si kadınlardan oluşmaktadır.

Katılımcılara ilişkin bazı özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcılara İlişkin Bazı Özellikler

Demografik Özellikler		N	%
Katılımcıların aile durum analizi	Çekirdek	353	86,1
	Geniş	57	13,9
Katılımcıların önemli hastalık geçirme durumu analizi	Evet	89	21,7
	Hayır	321	78,3
Katılımcıların ailesinden birinin önemli hastalık geçirme durumu analizi	Evet	137	33,4
	Hayır	273	66,6
Toplam		410	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %86'lık kısmının aileleri çekirdek aile olarak belirlenmiştir. Önemli bir hastalık geçiren katılımcı yüzdesi ise %21,7 ve katılımcıların ailesinden birinin önemli bir hastalık geçirme durumu %33,4 olarak görülmektedir.

Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve saldırganlık düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Problemleri İnternet Kullanımı ve Saldırganlık Ölçeğine Dair Betimsel Sonuçlar

	N	Min.	Max.	\bar{X}	X/k	Sd
Problemleri İnternet Kullanımı	410	27.00	135.00	101.25	3.75	.81
Saldırganlık	410	33.93	145.00	85.55	2.95	.64

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların çalışmada kullanılan Problemleri İnternet Kullanımı ve Saldırganlık Ölçeklerinden alabileceği minimum puan sırasıyla 27.00 ve 33.93; maksimum puan ise 101.25 ve 85.55’tir. Ölçekten alınan puanların madde sayısına bölünmesiyle elde edilen ortalama puana göre ise katılımcıların problemleri internet kullanımları ve saldırganlık düzeylerinin “orta” olduğu görülmüştür.

Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeylerine ilişkin dağılımları, Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Problemleri İnternet Kullanımı Düzeyleri

Problemleri İnternet Kullanımı Düzeyleri	f	%
Düşük	14	3,4
Orta	202	49,3
Yüksek	194	47,3

Tablo 3’te görüldüğü üzere katılımcıların çalışmada kullanılan Problemleri İnternet Kullanımı ölçeğinden aldığı puanlara göre %47.3’ünün yüksek düzeyde problemleri İnternet kullanıcısı, %49.3’ünün de orta düzeyde problemleri İnternet kullanıcısı olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınan puanlar kategorilendirilirken, ölçeğin orijinalinde önerildiği üzere, 27-54 puan aralığı düşük, 55-108 puan aralığı orta, 109-135 puan aralığı yüksek düzey problemleri İnternet kullanıcısı olarak nitelendirilmiştir.

Problemleri internet kullanımı ile saldırganlık davranışları arasında ilişki olup olmadığına ilişkin korelasyon testi sonuçlarında, problemleri internet kullanımı toplam puanı ile saldırgan davranışlar toplam puanı arasında negatif yönde düşük düzey ilişki olduğu ($r=-.17$, $p<.05$); problemleri internet kullanımı ölçeği aşırı kullanım alt boyutu ile saldırganlık ölçeği fiziksel saldırganlık alt boyutu ($r=.10$, $p>.05$) ve sözel saldırganlık alt boyutu ($r=.08$, $p>.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Ancak, problemleri internet kullanımı ölçeği internetin olumsuz sonuçları alt boyutu ile saldırganlık ölçeği fiziksel saldırganlık alt boyutu) arasında ($r=-.12$, $p<.05$) negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında, problemleri internet kullanımı ölçeği internetin olumsuz sonuçları alt boyutundan alınan puanların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
İnternetin Olumsuz Sonuçları	Kadın	165	53.16	11.64	2.30	.02
	Erkek	245	50.33	12.53		

Yapılan, bağımsız örneklem için t-Testi analizi sonucunda, internetin olumsuz sonuçları alt boyutundan alınan puanların cinsiyete göre kadınlar lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t(408)=2.30, p<.05$).

Çalışma kapsamında, aynı zamanda saldırganlık ölçeği sözel saldırganlık alt boyutundan alınan puanların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı da değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Sözel Saldırganlık Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Sözel Saldırganlık	Kadın	164	15.49	3.67	1.27	.20
	Erkek	245	14.95	4.56		

Yapılan, bağımsız örneklem için t-Testi analizi sonucunda, sözel saldırganlık alt boyutundan alınan puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($t(408)=1.27, p>.05$).

Tartışma

Problemlı internet kullanımı çoğunlukla aşırı kullanım ve internet bağımlılığı kavramları çerçevesinde ele alınmaktadır. Birçok araştırmada, internetin uzun süreli kullanımının yalnızlık, depresyon, sosyal ilişkilerin zayıflaması ve yakın arkadaş ilişkilerindeki azalmasının yanı sıra sosyal çevreden uzaklaşma gibi sorunlara da neden olduğu gösterilmiştir (Bayraktutan, 2005).

Bizim çalışmamızdaki verilerde de problemlı internet kullanımı ile sözel saldırganlık davranışları arasında pozitif düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde birçok çalışma sonucunda problemlı internet kullanımı ile saldırganlık davranışları arasında ilişkiyi gösterilmiştir (Yen ve ark., 2008; Ko e ark., 2008). Ancak problemlı internet kullanımı ile saldırganlık davranışlar arasında nedensellik konusunda net bir sonuç gösterilememiştir. Erdur-Baker'in (2007) çalışmasına göre haftalık internet kullanım sıklığı daha fazla olan öğrencilerin daha fazla siber zorbalık yaptığı bulunmuştur. Gümüş ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu, üniversite öğrencileri üzerindeki problemlı internet kullanımı ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında problemlı internet kullanımı ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir korelasyon görülmüştür. Ko ve

arkadaşları (2008) internetin anlık ödülleri ve farklı aktiviteler sağlama gibi fırsatlar sunmasına rağmen aşırı kullanımının agresif davranışlar için risk faktörü olduğunu bildirmişlerdir.

Ko ve arkadaşları (2009) problemleri internet kullanımı saldırganlık davranışlarının ortaya çıkmasında bilgisayar temelli sosyal etkileşim, internette saldırgan davranışlara maruz kalma ve internet ortamında insanlarla iletişimi olmayan aktivitelerde bulunmanın rol oynayabileceğini bildirmişlerdir. Erdur-Baker (2007)'in çalışmasına göre haftalık internet kullanım sıklığı daha fazla olan öğrencilerin daha fazla siber zorbalık yaptığı bulunmuştur. Gümüş ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu, üniversite öğrencileri üzerindeki problemleri internet kullanımı ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında problemleri internet kullanımı ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir korelasyon görülmüştür.

Çalışmamıza benzer şekilde Ankara, İstanbul, Bolu, Bursa, Mersin ve Ordu illerinden 2012-2013 öğretim yıllarında ortaokulda okuyan toplamda 707 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiş bir çalışmada, bilişim teknolojilerini kullanma biçimi ve sıklığı, aynı zamanda riskli internet davranışları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, katılım sağlayan öğrencilerin %62'sinin günlük internet kullanım süreleri 1-3 saat arasında değişmekte olduğu, öğrencilerin %14'ü ise interneti günde 4 saatten fazla kullandığı belirtilmiştir. Aynı çalışmanın, riskli internet davranışları ile ilgili sonuçlarına bakıldığında ise, öğrencilerin %14'ünün internette patlayıcı ve silahlarla ilgili siteleri girdikleri, şiddeti ve yasadışı eylemleri özendirici web sitelerine girenlerin ise toplam katılımcıların %12'sini oluşturduğu bulunmuştur (Gökçeşlan & Seferoğlu, 2016). Benzer şekilde 8. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışma sonucunda katılımcıların %46.7'sinin internet kullanırken şiddet içerikli yazı-görsel ve videolar ile karşılaştıkları, katılımcıların %37.3'lük bir kesiminin savaş ve macera oyunları ile ilgili olduğu yönündedir (Karahisar, 2014). Bu verilerin problemleri internet kullanımı olan gençlerde şiddet davranışının ortaya çıkmasında internet kullanım süresinden çok maruz kalınan içeriğin önemli olduğuna işaret ettiği söylenebilir.

Bizim çalışmamızda, internet kullanımının olumsuz sonuçlarının cinsiyete göre anlamlı derecede farklı olduğu, erkeklerde problemleri internet kullanımı ve saldırganlık davranışlarının daha fazla gözlemlendiği saptanmıştır. Şimdiye kadar yapılan çalışmaların çoğunda problemleri internet kullanımı ile saldırganlık davranışları ilişkisinde cinsiyetin önemli rol oynadığı gösterilmiştir. Kızların daha çok saldırganlığa maruz kalma, mağdur olma şeklinde etkilenirken erkeklerin daha çok saldırganlık davranışı gösterdiği bildirilmiştir (Sipal ve ark., 2011). Benzer şekilde Cicioğlu'nun (2014) yaptığı çalışma problemleri internet kullanımı ile siber zorbalık arasındaki ilişki incelenmiş, bu çalışmanın ortaya koyduğu ilginç verilerden biri problemleri internet kullanımı içerisinde olan erkek kullanıcıların kadın kullanıcılardan daha yüksek bir biçimde siber zorbalık yaptığına yöneliktir (Cicioğlu, 2014). Literatürde erkeklerin daha çok internet kullandıkları (Willoughby, 2008) ve daha yüksek bağımlılık (Vaizoğlu ve ark., 2004; Chou ve Hsiao, 2000) gösterdikleri saptanmıştır. Chou ve ark. (2005) yaptığı çalışmada problemleri internet kullanımının ve internet bağımlılığının erkeklerde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ülkemizde de tüm yaş gruplarında bilgisayar ve internet kullanımı erkeklerde daha yüksek olarak bulunmuştur (Tuik, 2016). Diğer birçok çalışmada da gösterilmiştir

ki problemlerli internet kullanımının ve internet bağımlılığının erkeklerde daha yüksektir (Yang ve Tung,2009; Chou ve ark.,2005).

Bizim çalışmamızdaki verilerde de problemlerli internet kullanımı ile fiziksel saldırganlık davranışları arasında negatif düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca bizim çalışmamızda aşırı kullanım ile sosyal saldırganlık arasında bir korelasyon bulunamamıştır. Benzer şekilde Alavi ve ark.(2010)'nın araştırmasında da internet bağımlılığı ile saldırgan davranışlar arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Şimdiye kadar çalışmalarda internet bağımlılığı yüksek bireylerin interneti daha çok eğlence amaçlı kullandıkları saptanmıştır (Batıgün ve Hasta,2009;Yang ve Tung,2009). Bu çalışmadaki fiziksel saldırganlık davranışları arasında negatif düzeyde anlamlı ilişki ve problemlerli internet kullanımı ile sosyal rahatlık arasındaki korelasyon internet kullanımının gençlerin ruh sağlığı üzerinde şimdiye kadar saptanan olumlu etkileri nedeniyle olabileceği söylenebilir. Şimdiye kadar internet kullanımının kişiler üzerinde etkisini gösteren çalışmalar gençlerin ruh sağlığı üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir (Kraut ve ark., 1998; Macarie ve ark., 2012; Gross ve ark., 2002). Gençlerde internet kullanımının pozitif etkileri arasında en önemlileri bilgi edinme, iletişim kurma, sosyal gruplara katılma, eğlenme olarak belirtilmektedir (Gross ve ark., 2002). Arkadaşları bir araya getirme, sosyal gruplara katılabilme ergenlerde kimlik gelişimine olumlu katkılara neden olur. Ayrıca internet kullanımı gençlere yeni şeyleri daha hızlı öğrenme, kendisini kontrol etme becerilerini arttırma, farklı fikirleri hesaba alabilme, tutum ve görüşlerini rahatça ifade edebilme, toleransı arttırma ve eleştirel düşünebilme ve karar verme yetilerinin gelişmesinde önemli katkılar sağlar. Best et al. () online iletişimin kendine güveni arttırmaya, sosyal destek algısını arttırmaya ve kendi kimliği ile daha pozitif deneyimler yaşamaya ve kendini açmada daha büyük ortamlar sağlamaya yardımcı olduğunu saptamıştır.

Ergenlerin internet kullanımı ile uyum davranışları göstermelerindeki ilişki ile ilgili yapılan bir çalışmada problemlerli internet kullanımı davranışları gösteren ergenlerin uyum davranışları göstermeleri arasında anlamlı ve ters yönde bir ilişki saptanmıştır (Arslan ve ark., 2010). Yani problemlerli internet kullanımı davranışları arttıkça sosyal yaşama uyum göstermede bir takım sorunlar görülebilmektedir. Problemlerli internet kullanımının kullanıcıların yalnızlaşmasıyla bir ilişkisi olabilmektedir. Bu ilişki aynı zamanda kişiyi internet kullanımına yönelten faktörlerdir. Böylece internet bir yandan kişiyi yalnızlaştırırken öte taraftan yalnız kalan kullanıcı internete yönelmektedir (Köknel, 1996).

Çalışmanın en büyük kısıtlılığı kesitsel olması ve bu nedenle neden sonuç ilişkisi hakkında yorum yapılmasına olanak tanımamasıdır. Çalışma grubu belli bir bölgeden alındığı için genelleme yapılması mümkün değildir. Farklı demografik özelliklere ait gruplar üzerinde çalışma yapılması kıyaslama yapılabilmesi için önem taşımaktadır. Çalışmamızın kısıtlılıklarından biri ölçeklerin öznel bildirimle şeklinde doldurulmasıdır. Kendini değerlendirme ile ilgili farkındalık ve kendini algılama biçimi dışı yansıyan davranışlar ile farklılık gösterebilmektedir. Psikiyatrik açıdan yetkin kişiler ve bazı psikometrik testlerle desteklenerek yapılacak çalışmalar literatürü gelişimi açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Örneklem sayısının arttırılması da bulguları daha anlamlı hale gelmesini

sağlayabilir. Bu konu ile ilişkili literatür çalışmalarında maruz kalınan şiddet içeriği ile şiddet ilişkisi incelenmiş olup çalışmamızda maruz kalınan içerik değerlendirilmediği için kısıtlı kalmıştır. İnternet ortamında maruz kalınan içerik ve bireysel farklılık ve özelliklerin birlikte ve daha kapsamlı değerlendirildiğinde şiddetin tek kaynağını uzun süre internet kullanmak dışındaki nedenlere bağlı olabileceğini inceleyen çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Özetle bu çalışmada en önemli sonuçlardan biri düşmanlık ile sözel saldırganlık arasında saptanmıştır. Bir diğer bulgu ise problemlerle internet kullanımı ile fiziksel saldırganlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olmasıdır. Bu sonuçların daha güvenilir olabilmesi ve güvenilirliğinin artırılması için daha çok sayıda katılımcı ile yapılmasının daha sonraki çalışmalar için yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bundan sonra bu alanda yapılacak çalışmalarda maruz kalınan içerik ile saldırgan davranışların ilişkisinin incelenmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

Kaynakça

Allende, K. L. (2004). Relationships Violence: Women Perpetrators. Unpublished Doctoral Dissertation, La Verne University, California.

Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert. R. B. (2005). Social psychology. Pearson Education International. Fifth Edition.

Atkinson, R. L., Atkinson. R. C., Smith, E. E, Bem, D. J., & Hoeksema, S. N. (1999.) Psikolojiye Giriş. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Balkıs, M., Duru, E., & Buluş, M. (2005). Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik Medya Şiddete Yönelik İnanç Arkadaş Grubu Ve Okula Bağlılık Duygusu İle İlişkisi. Ege Eğitim Dergisi, 6 (2), 81-97.

Bauman, L. & Riche, R. (1997). The Ten Most Troublesome Teen-age Problems and How to Solve Them. Toronto, ON: Carol Publishing Group.

Beard, K. W. & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. Cyber Psychology & Behavior, 4(3), 377-383.

Cairns, R., Cairns, B., Neckerman, H., Ferguson, L., & Garipey, J. (1989). Growth and aggression: 1. Childhood to early adolescence. Development Psychology, 25(2), 320-330.

Campbell, A. J., Cumming, S. R., & Hughes, I. (2006). Internet use by the socially fearful: Addiction or therapy?. Cyber Psychology & Behavior, 9(1), 69-81.

Ceyhan, A. A., & Ceyhan, E. (2008). Loneliness, depression, and computer self-efficacy as predictors of problematic internet use. Cyber Psychology & Behavior, 11(6), 699-701.

Ceyhan, E. (2008). A Risk Factor for Adolescent Mental Health: Internet Addiction. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi; 15(2): 109-116.

Cicioğlu, M. (2014). Öğrencilerin Problemleri İnternet Kullanımı Ve Siber Zorbalık Davranışlarına İlişkin Görüşleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in human behavior*, 17(2), 187-195.

Demirtaş, M. A. (2013). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2): 124-129

Franzoi, S. L. (2003). *Social Psychology* (4.baskı). New York: McGraw-Hill.

Franzoi, S. L. (2003). *Social psychology*. New York: Mc Grow-Hill Education.

Fromm, E. (1993). İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri. Şükrü Alpagut (Çev.). 2. Basım. İstanbul: Payel.

Fromm, E. (2016). İnsanda Yıkıcılığın Kökenleri 2. İstanbul: Say Yayınları.

Gehlbach, L. A. N. (2000). The Relation Between Emotional State, Social Cognition, and Aggression in Boys. Unpublished Doctoral Dissertation. Southern Illinois University.

Gökçearslan, Ş., & Seferoğlu, S. S. (2016). The use of the Internet among middle school students: Risky behaviors and opportunities. *Kastamonu Education Journal*, 24(1), 383-404.

Gönül, A. S. (2002). Pathological internet use (Internet dependency/abuse). *New Symposium*, 40, 105–110.

Gross, E. F., Juvonen, J., & Gable, S. L. (2002). Internet use and well-being in adolescence. *Journal of social issues*, 58(1), 75-90.

İnan, A. (2010). İlköğretim II. kademe ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Jarvinen, L. K. (2001). Aggressive Behavior and Social Problem-Solving Strategies: A Review of the Findings of A Seven-Year Follow-Up From Childhood to Late Adolescence. *Criminal Behavior and Mental Health*, 11, 236-250.

Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okur yazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4 (4), 82-95.

Kim, H. K., & Davis, K. E. (2009). Toward a comprehensive theory of problematic Internet use: Evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self-rated importance of Internet activities. *Computers in Human Behavior*, 25(2), 490-500.

Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. S., Yeh, Y. C., & Yen, C. F. (2009). Predictive values of psychiatric symptoms for internet addiction in adolescents: a 2-year prospective study. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 163(10), 937-943.

Ko, C. H., Yen, J. Y., Liu, S. C., Huang, C. F., & Yen, C. F. (2009). The associations between aggressive behaviors and Internet addiction and online activities in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 44(6), 598-605.

Köknel, Ö. (1996). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul.

Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *American psychologist*, 53(9), 1017-1031

Levine, I. & Stokes, J. P. (1986). An examination of the relation between individual difference variables to loneliness. *Journal of Personality*, 54, 717-733.

Lipsitt, L. P. (1995). The Complex Origins of Violence. *Brown University Child and Adolescent Behavior Letter*, 11 (8): 8-10.

Lui, J.H. (2004a). Concept Analysis Aggression. *Issues in Mental Health Nursing*, 25; 693- 714.

Macarie, G. F., Ştefănescu, C., Tebeanu, A. V., & Chele, G. E. (2012). Characteristics of computer and Internet use among adolescents in Iasi County. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 835-839.

Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in human behavior*, 16(1), 13-29.

Morgan, C. (1998). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları. Yayın No: 1.

Morris, C.G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. (Çeviri: Belgin Ayvaşık ve Melike Sayıl). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. No: 23.

Öztürk, İ. (1990). Ana-baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duygularını Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Sipal, R. F., Karakaya, Y., & Hergul, N. (2011). I am online: What adolescents think about internet and internet use. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2420-2426.

Stein, A. (1997). *Saldırgan çocuk (1.Baskı)*. (Çeviri: N. Polat.). İstanbul: Papirüs Yayınları. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi 1983).

Tsai, C. C., & Lin, S. S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *Cyber Psychology & Behavior*, 6 (6), 649-652.